

Janusz Królikowski

"La filosofia monastica: sapere Gesù", Inos Biffi, Milano 2008 : [recenzja]

Hereditas Monasteriorum 3, 387-388

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

prof. D. N. Bella, doświadczonego i wnikliwego historyka, przybliży jeszcze raz postać opata-reformatora, tym razem przede wszystkim pod kątem jego duchowości. Autor ponownie poddał wyjątkowo wnikliwej analizie źródła dotyczące bohatera książki, do których podszedł z należytą wrażliwością historyczną i zapalem intelektualnym. Przede wszystkim zaś dokonał wyważonej oceny opata de Rancé w kontekście jego czasów i wydarzeń, w które był zaangażowany (zwłaszcza w reformę życia zakonnego, która szczególnie leżała mu na sercu).

Przenikliwe studium ukazuje nam zatem postać opata de Rancé oraz atmosferę kulturową jego epoki; był on człowiekiem swojego czasu, ale zarazem odznaczał się profetyczną zdolnością dostrzegania tego, co będzie ważne za jakiś czas w duchowości i w Kościele. Wynikało to ponad wszelką wątpliwość z poważnie potraktowanego nawrócenia, które skłoniło go do zaproponowania jego zwolennikom wejścia na drogę głębokiej metamorfozy oraz wypracowania trwałych zasad, na których mogliby oprzeć swoje życie. De Rancé jawi się jako autor głębokich dzieł duchowych, a zarazem człowiek Kościoła, który doświadczeniu duchowemu stara się nadać odpowiedni kształt instytucjonalny – późniejszy Zakon Cystersów Ścisłej Obserwacji (trapiści). Owszem, te poszukiwania są naznaczone niejednokrotnie żywo pulsującą dialektycznością wewnętrzną i zewnętrzną, ale ostatecznie de Rancé zdołał zaproponować kierunek rozwoju monastycyzmu, który przetrwał próbę czasu i jawi się także dzisiaj jako nadzwyczaj aktualny i wymowny. Jego rozprawa *De la sainteté*, w której niejako skodyfikował swoje doświadczenie duchowe, stanowi jedno z najważniejszych pism cysterskich czasów nowożytnych oraz zajmuje bardzo ważne miejsce w dziejach duchowości.

Książka D. N. Bella jest właściwie długą biografią opata, którą autor dyskretnie komentuje w jej szerokich odniesieniach. Ten sposób postępowania badawczego pozwolił Bellowi uchwycić w sposób zrównoważony zasadnicze rysy duchowe i nastawienie eklezjalne niezwykle złożonej postaci opata de Rancé. W każdym razie pewne pozostaje twierdzenie, za zrównoważoną konkluzją D. N. Bella, że bez niego „świat, szczególnie świat monastyczny, byłby uboższy”.

ks. Janusz KRÓLIKOWSKI
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Inos BIFFI, *La filosofia monastica: „sapere Gesù”* (Inos Biffi Opera Omnia;
Di Fronte e Attraverso, 859), Milano: Jaca Book, 2008, ss. 668

Inos Biffi należy do najwybitniejszych włoskich znawców i badaczy teologii średniowiecznej, której poświęcił wiele specjalistycznych studiów (szczególnie św. Tomaszowi z Akwinu) i stał się czołowym inspiratorem podejmowania dalszych badań w tej dziedzinie. Szczególny przedmiot jego zainteresowań badawczych dotyczących średniowiecza stanowi „teologia monastyczna”, głównie związana z kręgiem cystersów, najpierw z Bernardem z Clairvaux, a następnie także z innymi wybitnymi przedstawicielami tej tradycji teologicznej i duchowej.

Prezentowany tom zbiera jego studia poświęcone głównym tematom teologicznym i duchowym podejmowanym i twórczo rozwijanym w ramach teologii monastycznej. Pierwszorzędne znaczenie tych studiów polega na tym, że ilustrują one z wnikliwością teologiczną i znawstwem historycznym życie duchowe monastycyzmu średniowiecznego, którego najważniejszym świadectwem są teologia i twórczość literacka w ogóle. W artykułach pojawiają

się odniesienia do wszystkich najważniejszych średniowiecznych teologów monastycznych, ze św. Bernardem na czele. Na podstawie zebranych studiów uzyskujemy bardzo integralny obraz zainteresowań i poszukiwań teologów związanych z monastycyzmem średniowiecznym. Autor wyraźnie pokazuje, że bezdyskusyjne pierwszeństwo w teologicznych poszukiwaniach monastycznych ma osoba Jezusa Chrystusa, którego znajomość jest i ma stawać się w coraz większym stopniu „filozofią”, czyli normą i stylem życia mnicha. Może to wydawać się rzeczą oczywistą, ale pokazanie, w jaki sposób nadawano to pierwszeństwo osobie Jezusa Chrystusa i w jakich kategoriach teologicznych je ujmowano, określa istotę życia monastycznego, a tym samym pozwala zrozumieć wiele zagadnień dotyczących innych aspektów monastycyzmu.

ks. Janusz KRÓLIKOWSKI
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Tadeusz BRATKOWSKI, *Officium de tempore w rękopiśmiennych antyfonarzach zakonów benedyktyńskich w Polsce od XV do XIX wieku* [*Officium de tempore in the handwritten antiphonaries of Benedictine convents in Poland in 15th-19th centuries*], Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2013, pp. 337, table of contents and abstract in English, bibliography, indexes of: people, places, incipits, hymns, and items

In the first chapter the author discusses the genesis and development of Benedictine officium divinum. In the second, the preserved antiphonaries: firstly from medieval Polish abbeys, few of the male abbeys of Tyniec and Sieciechów, and 9 of the nunnery in Staniątki; secondly of the post-Tridentine female abbeys of Chełmno congregation, 3 of Chełmno, 2 of Toruń, 9 of Sandomierz (including 2 graduals/antiphonaries), 3 of Przemyśl and 1 of Jarosław. In the third chapter the author discusses the contents of their de tempore part, thus the liturgical year (in order: Advent, Christmas, Lent, Easter, ordinary time) divided into antiphonaries of cursus monastic and cathedral. The fourth chapter analyzes their musical repertoire, firstly antiphons, then responsoria. The appendix summarizes antiphonss from the antiphonaries of Mściśław (about 1400), the abbot of Tyniec, according to initial formulas and its responsoria prolixa, modus I-VIII.

Marek DERWICH
Institute of History
University of Wrocław